

РЕГІОНАЛЬНА ГРУПА ВИСОКОГО РИЗИКУ ІНФІКУВАННЯ ВІЛ В ЗАКАРПАТТІ – ЗАРОБІТЧАНИ

Миронюк І.С., Слабкий Г.О. (Ужгород, Київ)
Ужгородський національний університет
ДУ «Інститут стратегічних досліджень МОЗ України»

***Резюме.** В статті представлено результати оцінки групи заробітчан (трудових мігрантів) на відповідність критеріям приналежності до групи підвищеного ризику інфікування ВІЛ в Закарпатській області по епідеміологічним та поведінковим критеріям.*

***Ключові слова:** ВІЛ/СНІД, група високого ризику інфікування ВІЛ, трудові мігранти, Закарпаття*

Вступ. В Україні констатується концентрована стадія епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу [4], яка, за визначенням ВООЗ та ЮНЕЙДС, характеризується стрімким поширенням ВІЛ-інфекції в групах підвищеного ризику інфікування ВІЛ [1]. Дані групи продовжують залишатись основним джерелом поширення ВІЛ-інфекції серед населення.

Групи підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ – це групи населення, яким з урахуванням особливостей їх поведінки та поведінки їх оточення загрожує підвищений ризик контакту з джерелом ВІЛ [5]. Перелік груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ в Україні, на національному рівні, досить широкий. Зокрема, в діючій Загальнодержавній програмі забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009-2013 роки в розділі «Основні завдання програми» до груп ризику віднесено «представників груп ризику (споживачів ін'єкційних наркотиків; осіб, які утримуються в установах виконання покарань; звільнених від відбування покарань; осіб, які займаються проституцією; мігрантів; безпритульних та бездомних громадян, передусім дітей, в тому числі із сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах, тощо)» [6]. В той же час в завданнях і заходах з виконання даної Загальнодержавної програми згадуються лише окремі з перерахованих уразливих груп населення: споживачі ін'єкційних наркотиків (СІН), робітники комерційного сексу (РКС), чоловіки, які мають статеві стосунки з чоловіками (ЧСЧ) та ув'язнені [6]. Але, згідно рекомендацій ВООЗ/ЮНЕЙДС щодо організації епідеміологічного нагляду за ВІЛ-інфекцією серед груп населення з підвищеним ризиком зараження ВІЛ є необхідність визначення регіональних сценаріїв розвитку епідемії та регіональних груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ, що відіграють суттєву роль в розвитку епідемії в даному регіоні [7]. Критеріями визначення належності представників тієї чи іншої групи населення до категорії груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ є епідеміологічні (частка осіб, віднесених до групи підвищеного ризику

інфікування ВІЛ серед усіх виявлених випадків ВІЛ-інфекції на певній території за певний проміжок часу) та поведінкові (частка осіб в даній групі, яким притаманна поведінка, що спричиняє підвищений ризик їх інфікування ВІЛ). Наші попередні дослідження дають підставу розглядати заробітчани (трудоми мігрантів) та їх найближче оточення як групу, що може відігравати значну роль у поширенні ВІЛ на території Закарпатської області гетеросексуальним статевим шляхом [2, 3].

Мета роботи – визначення відповідності епідеміологічно-поведінкових характеристик заробітчани та їх найближчого оточення, жителів Закарпатської області, критеріям належності до груп населення підвищеного ризику інфікування ВІЛ.

Матеріали і методи.

З метою визначення ролі окремих груп населення у розвитку епідемії ВІЛ-інфекції/СНІДу в області нами на постійній основі проводиться спеціальне поведінково-епідеміологічне дослідження серед ВІЛ-позитивних осіб, взятих на диспансерний облік.

Дослідження проводиться методом анкетування. Аналіз анкет ВІЛ-інфікованих осіб проводиться за такими параметрами: адміністративна територія проживання та місцевість (сільська, міська); вік; освітній рівень; сімейний стан; місце роботи або працевлаштування та інше. Окремим блоком питань визначаються окремі поведінкові особливості респондентів: особливості сексуальної поведінки при перебуванні на заробітках; практики та культура використання презервативу; інформованість про ВІЛ-статус партнера/ів; епізоди перенесених захворювань, що передаються переважно статевим шляхом (ЗПСШ), аналіз можливостей інфікування іншими шляхами, зокрема парентеральним. Нами проводилося співставлення отриманих результатів обробки анкет з критеріями (епідеміологічними та поведінковими) визначення належності представників тієї чи іншої групи населення до категорії груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ.

Результати та їх обговорення.

Епідеміологічно-поведінкове дослідження проводилося серед ВІЛ-інфікованих осіб, виявлених та взятих на диспансерний облік в області у 2007-2010 роках. Так, з 2007 по 2010 рік включно у Закарпатській області виявлено, підтверджено та поставлено на диспансерний облік 141 ВІЛ-інфікована доросла особа, в тому числі 72 (51,1%) чоловіків та 69 (48,9%) жінок. З них станом на кінець 2011 року залишилося на диспансерному обліку 118 осіб (83,7% від усіх поставлених на облік за вказаний період). Інші (23 особи – 16,3%) були зняті з диспансерного обліку у зв'язку зі смертю або зміною постійного місця проживання. За результатами епідеміологічного розстеження статевий гетеросексуальний шлях інфікування констатовано у 115 осіб (96,6%) із перебуваючих на обліку на кінець 2011 року. Результати аналізу досліджуваної групи осіб представлено в таблиці 1.

Таблиці 1.

Характеристика досліджуваної групи ВІЛ-інфікованих осіб, взятих на диспансерний облік у 2007-2010 роках

	Взято на облік 2007-2010 роки		Залишилося на обліку на кінець 2011 року		Інфікувалося статевим гетеро сексуальним шляхом	
	абс	%	абс	%	абс	%
Чоловіки	72	46,2	63	53,4	60	47,6
Жінки	69	53,8	55	46,6	55	52,4
Всього, дорослих осіб	143	100,0	118	100	115	100

Загалом в дослідженні прийняло участь (отримано анкет) 103 ВІЛ-інфіковані особи (49 (47,6%) чоловічої та 54 (52,4%) жіночої статі), що склало 87,3% від усіх, що були взяті на облік за даний період та залишилися в доступній диспансерній групі на кінець 2011 року. Усі респонденти дослідження були інфіковані гетеросексуальним статевим шляхом. При аналізі відповідей на поведінковий блок питань нами виявлено, що із проанкетованих ВІЛ-інфікованих 69 осіб (66,9% осіб, що прийняли участь у дослідженні) були пов'язані з трудовою міграцією протягом останніх трьох років до моменту постановки на диспансерний облік. Серед анкетованих ВІЛ-позитивних чоловіків 37 осіб (75,5%) виявилися пов'язаними з трудовою міграцією, причому всі вони самі були заробітчанами, що виїздили за межі області. Серед жінок, що прийняли участь в дослідженні, пов'язаними з трудовою міграцією виявилось 32 особи (59,3% проанкетованих). Безпосередньо трудовими мігрантами із них було лише 13 осіб (40,6%) (табл.2).

Таблиця 2.

Характеристика ВІЛ-позитивних респонденток по відношенню до трудової міграції.

Групи по відношенню до трудової міграції	Осіб	
	абс	%
Жінки–трудова мігрантки, що виїзять одноосібно	7	21,9
Жінки, що мігрують з чоловіком	6	18,8
Жінки, чоловіки яких є трудовими мігрантами, самі на заробітки не виїзять	19	59,3
Всього	32	100,0

Як представлено в табл.2., переважна більшість опитаних ВІЛ-позитивних жінок (59,3%) із групи осіб, пов'язаних з трудовою міграцією, безпосередньо самі не виїздили на заробітки, а являлися постійними статевими партнерами заробітчан.

Отже, щонайменше 60% (69 осіб) із ВІЛ-позитивних осіб, які стояли на обліку на кінець 2011 року і інфікувалися статевим шляхом (115 осіб), були

пов'язані з трудовою міграцією протягом трьох років до моменту постановки на диспансерний облік.

Можливий зв'язок інфікування ВІЛ статевим шляхом і наявністю епізодів виїзду на заробітки за межі області підтверджується і результатами аналізу поведінкових особливостей респондентів.

А саме, 70,3% (26 осіб) трудових мігрантів-чоловіків повідомили про сексуальні стосунки з багатьма партнерами до моменту встановлення ВІЛ-позитивного статусу в період перебування на заробітках (табл.3).

Таблиця 3.

Характеристика статевих відносин ВІЛ-позитивних чоловіків-трудо-
мігрантів (до встановлення ВІЛ-позитивного статусу)

Сексуальні стосунки	Осіб (абс)	%
З одним партнером, з яким у шлюбі	8	21,6
З одним, із яким не у шлюбі	3	8,1
З декількома (у шлюбі та випадкові)	26	70,3
Всього	37	100,0

Особливо насторожують представлені в табл.3. результати в співставленні з отриманими відповідями на запитання, що характеризують практики використання презервативів. Результати відповідей респондентів чоловіків-трудо-мігрантів на питання щодо випадків і частоти використання презервативу при сексуальних контактах до встановлення ВІЛ-позитивного статусу представлено в таблиці 4.

Таблиця 4.

Практики використання презерватива ВІЛ-позитивними чоловіками-
трудо-мігрантами при сексуальних контактах в регіоні міграції
(до встановлення ВІЛ-позитивного статусу)

Використання презерватива при сексуальних контактах	Осіб (абс)	%
Не завжди	21	56,8
Завжди	7	18,9
Відмова від відповіді	9	24,3
Всього	37	100,0

Як видно із даних табл.4., лише 18,9% опитаних чоловіків практикували безпечні щодо інфікування ВІЛ та ЗПСШ статеві стосунки в період перебування на заробітках.

Крім цього, при послідуєчому аналізі анкет було виявлено, що серед опитаних мігрантів-чоловіків лише 2 особи (5,4% опитаних) знають ВІЛ-статус всіх своїх сексуальних партнерів; лише 35,1% (13 осіб) використовують презервативи щоразу при сексуальних контактах уже навіть після встановлення ВІЛ-статусу. Окрім того, 23,4% (9 осіб) мігрантів-чоловіків відмічають в анамнезі епізоди лікування захворювань, що передаються переважно статевим шляхом (ЗПСШ).

Аналіз анкет, отриманих від ВІЛ-позитивних жінок, пов'язаних з трудовою міграцією показав значні поведінкові відмінності як від респондентів чоловічої

статі, так і всередині даної групи. А саме, в залежності від того до якої із груп по відношенню до трудової міграції відноситься респондентка (див.табл. 2.). Так, в групі «Жінки, що мігрують з чоловіком» та групі «жінки, чоловіки яких є трудовими мігрантами, самі на заробітки не виїждять» жодна з респонденток не вказала на наявність позашлюбних сексуальних контактів. Ми не можемо оцінити щирість респондентів при наданні відповідей на анкети і приймаємо їх відповіді як правдиві.

В той же час, ми проаналізували відповіді на питання блоку визначення поведінкових особливостей в групі «Жінки–трудова мігрантка, що виїждять одноосібно». Із усіх респонденток даної групи (7 осіб) не перебувають в офіційному шлюбі 4 особи (57,1%). Результати оцінки відповідей на питання, що характеризують сексуальні відносини в період перебування на заробітках представлено в таблиці 5.

Таблиця 5.

Характеристика статевої відносин ВІЛ-позитивних жінок-трудова мігранток (до встановлення ВІЛ-позитивного статусу)

Сексуальні стосунки	Осіб (абс)	%
З одним партнером, з яким у шлюбі	3	42,9
З одним, із яким не у шлюбі	4	57,1
З декількома (у шлюбі та випадкові)	0	0
Всього	7	100,0

Отримані результати дещо насторожують щодо правдивості відповідей респонденток, адже питання стосувалося сексуальних контактів під час перебування на заробітках, куди респонденти виїждять одноосібно. Серед цієї ж групи опитаних ВІЛ-позитивних жінок про сексуальні контакти без презервативу при виїзді на заробітки повідомили всі 100% опитаних, що не може свідчити про небезпечну сексуальну поведінку, так як згідно результатів, представлених в таблиці 5 вони практикують сексуальні контакти лише з одним постійним партнером. В той же час, 4 (57,1%) із опитаних ВІЛ-позитивних мігранток-жінок не знають про ВІЛ-статус свого партнера; а щоразу при сексуальних контактах використовували презерватив після виявлення у них ВІЛ-інфекції лише 28,6% із них. На питання щодо епізодів лікування ЗПСШ усі опитані ВІЛ-позитивні жінки-трудова мігрантки відмовились відповідати.

Таким чином, за результатами аналізу поведінкового блоку питань отриманих анкет ВІЛ-позитивних осіб, що інфікувалися статевим гетеросексуальним шляхом можна зробити висновок, що сексуальна поведінка у представників групи трудових мігрантів є ризикованою (що вірогідно призводить до їх зараження ВІЛ) і, безумовно, внаслідок цього інтенсифікується процес поширення ВІЛ-інфекції серед загального населення в період перебування трудових мігрантів на території області.

Висновки.

Отримані дані засвідчують високу ступінь відповідності групи заробітчанин (трудова мігранток) та їх найближчого оточення критеріям належності до груп підвищеного ризику інфікування ВІЛ. Зокрема, епідеміологічним критерієм (частка осіб, віднесених до групи підвищеного ризику інфікування ВІЛ серед усіх

виявлених випадків ВІЛ-інфекції на певній території за певний проміжок часу): із 141 дорослих ВІЛ-позитивних осіб (чоловіків та жінок), взятих на облік протягом 2007-2010 років щонайменше 115 (81,6%) інфікувалося статевим шляхом, із них є трудовими мігрантами (або пов'язані з трудовою міграцією) – 69 осіб (60,0%). Від 59,3% серед ВІЛ-позитивних жінок до 75,5% серед ВІЛ-позитивних чоловіків, інфікованих статевим шляхом, поставлених на диспансерний облік за останні чотири роки пов'язані з трудовою міграцією.

Щодо поведінкових критеріїв (частка осіб в даній групі, яким притаманна поведінка, що спричиняє підвищений ризик їх інфікування ВІЛ): близько 70% групи опитаних ВІЛ-позитивних чоловіків-трудова мігрантів практикували ризиковану щодо інфікування ВІЛ сексуальну поведінку. При цьому лише 18,9% ведуть безпечно щодо інфікування ВІЛ сексуальне життя – постійно використовують презерватив. Не знають ВІЛ-статус всіх своїх сексуальних партнерів майже 95% ВІЛ-позитивних чоловіків-трудова мігрантів та 43% ВІЛ-позитивних жінок-трудова мігранток. Поведінка жінок-трудова мігранток, за результатами їх опитування є більш безпечною, в той же час окремі результати аналізу дають підстави для сумніву у правдивості наданих респондентками відповідей.

Отже, є підстави розглядати питання визнання групи трудових мігрантів та їх найближчого оточення як регіональної групи підвищеного ризику інфікування ВІЛ в Закарпатській області. Це дасть змогу впровадження спеціальних профілактичних програм попередження інфікування ВІЛ для даної цільової групи на рівні області та отримання фінансової підтримки їх впровадження як із місцевих бюджетів, так і за рахунок позабюджетних джерел фінансування.

Перспективи подальших досліджень.

Очевидно, для розробки і впровадження ефективних профілактичних програм серед заробітчан та їх найближчого оточення необхідно провести більш широкі дослідження для встановлення оціночної чисельності даної групи та фактичного рівня поширеності ВІЛ-інфекції серед них, вивчення поведінкових особливостей трудових мігрантів-жителів області як під час перебування на заробітках, так і після повернення додому.

Література

1. Методические рекомендации по второму поколению эпидемиологического надзора за ВИЧ [Текст] / ЮНЕЙДС/ВОЗ Рабочая группа по глобальному епиднадзору за ВИЧ/СПИДом и СПИ. – 2000. – 53с.
2. Миронюк І.С. Епідемія ВІЛ-інфекції/СНІДу в Закарпатській області: окремі особливості розвитку [Текст] / І.С.Миронюк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Медицина". – 2011. - Випуск 3(42). – С. 188-192.
3. Миронюк І.С. Результати вивчення ролі трудової міграції у поширенні ВІЛ-інфекції в Закарпатті [Текст] / І.С.Миронюк, В.Й.Шатило // Україна. Здоров'я нації – 2011. – №1(17). – С. 58-62.
4. Определение стадии эпидемии ВИЧ-инфекции в Украине [Текст] / Ю.В.Круглов, В.А.Марциновская, И.В.Нгуен, В.А.Коршенко [и др.] //

- Профілактична медицина (епідеміологія, мікробіологія, вірусологія, паразитологія, інфекційні хвороби. – 2010. - №3(11). – С.14-18.
5. Про внесення змін до Закону України "Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення: Закон України» [Текст] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2011. - N 30. – С.274.
 6. Про затвердження Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду і підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009-2013 роки [Текст]: Закон України №1026-VI від 19.02.2009р. – Київ, 2010. – 28с.
 7. Guidelines on Surveillance Among Populations Most at Risk for HIV. – WHO/UNAIDS, 2011. – 57p.

Региональная группа высокого риска инфицирования ВИЧ в Закарпатье – заработчане.

И.С. Миронюк, Г.А. Слабкий (Ужгород, Киев)

Резюме. В статье представлено результаты оценки группы трудовых мигрантов и их ближайшего окружения на соответствие критериям принадлежности к группе повышенного риска инфицирования ВИЧ в Закарпатской области по эпидемиологическим и поведенческим критериям.

Ключевые слова: ВИЧ/СПИД, группа повышенного риска инфицирования ВИЧ, трудовые мигранты, Закарпатье.

Regional group of high risk of HIV-infection in Transcarpathia - migrant workers.

I.Myronyuk, G. Slabkiy (Uzhhorod, Kiev)

Summary. The article presents the results of the evaluation of the group of migrant workers and their immediate environment in accordance to the criteria of belonging to the group of high risk of HIV-infection in Transcarpathian region on epidemiological and behavioral criteria.

Key words: HIV /AIDS, group of high-risk of HIV-infection, migrant workers, Transcarpathia.